

MOLNÁR CSIKÓS LÁSZLÓ

Univerzitet o Novom Sadu (University of Novi Sad, Serbia)

A REGIONÁLIS KÖZNYELVI KUTATÁSOK IDŐSZERŰSÉGE

TIMELINESS THE RESEARCH OF THE REGIONAL STANDARD LANGUAGES

A huszadik század hetvenes éveiben kiterjedt regionális köznyelvi kutatások folytak Magyarországon. A regionális köznyelvet nyelvjárási színezettel beszélt köznyelvnek tekintették, és azt vizsgálták, hogy milyen mértékben vannak meg bizonyos nyelvjárási sajátosságok a városiak köznyelvi beszédében. Főleg hangtani jellegű változatokat mutattak ki, de alaktani, szókészletbeli, szó szerkezeti jelenségekre is felfigyeltek. A kutatások nyomán olyan kép körvonalazódott, hogy már nemcsak falusiak beszélnek nyelvjárásban, hanem városiak is. Ez a felismerés nagyban veszélyeztette a köznyelvi egység mítoszát, amely szerint a nemzeti nyelv standardizált változatát mindenki egyaránt ismeri és használja. A nyelvi regionalitás urbánus jellegének a felismerése nyomán a kutatópolitika úgy vélte, hogy nem érdemes tovább folytatni ezeket a kutatásokat.

A Magyarországon és a többi közép-európai országban végbement rendszerváltás után és az ún. státustörvény elfogadása nyomán újra kell értelmezni a regionális fogalmát. Ahelyett, hogy a regionális csupán 'valamely országnak egy bizonyos vidékére, tájegységére vonatkozóként' értelmeznénk, ki kell terjesztenünk az egész nyelvterületre, amely a magyar nyelv vonatkozásában több országra terjed ki. A regionális köznyelv kategóriájába be kell vonnunk azokat a nyelvi alakulatokat is, amelyek Szlovákiában, Ukrajnában, Romániában, Szerbiában, Horvátországban, Szlovéniában és Ausztriában jöttek létre, nemcsak az ottani nyelvjárásokból táplálkozva, hanem az ottani államalkotó nemzetek nyelvének hatására is. Ha a regionális köznyelviség fogalmának van létjogosultsága, akkor ez különösen azokon a területeken érvényes, ahol a magyar beszélők kisebbségi helyzetben vannak, nem beszélve arról, hogy ezekben az országokban jobban megmaradtak a magyar nyelvjárások, mint az anyaországban, hiszen csak részben kerültek a magyar köznyelv vonzáskörébe, beszélőiknek tekintélyes hányada inkább az adott ország (nem magyar) standardjával van kapcsolatban.